

ФІЛОСОФІЯ ГРОШЕЙ: ПРОБЛЕМИ ТА ЇХ ПАРАДИГМИ

Філософія грошей: проблеми та їх парадигми? На це питання важко відповісти Ми живемо у складному світі. Де є багато зла, горя, бід. Все вимірюється в ньому кризь призму матеріальних цінностей. Саме гроші є тією рушійною силою, яка поділяє світ на добро і зло. Маючи багато грошей, у людини виникають великі потреби і цілі, вона прагне до ще більшого збагачення. А ті, що за межею бідності ради грошей стають на шлях злочину. Важливим чинником функціонування суспільного виробництва, економічної сфери є гроші – особлива реальність, з якою пов'язаний кожен день людського буття, яка створює специфічне сприйняття людиною світу і себе в ньому. Гроші створюють людині проблеми за їх відсутності і ще більш, коли їх вдосталь або надмір. Лише на перший погляд здається, що люди керують грошима, насправді, вони керують людьми. Гроші диктують свою політику, нав'язують особливий світогляд, філософію.

Метою дослідження є: дослідити зміст і природу грошей як аксіологічного за сутністю феномена, який безпосередньо впливає на проблеми людини у питаннях грошей та дослідити їх парадигми

Об'єктом дослідження є феномен грошей як прояв соціального буття.

Предметом дослідження: проблеми грошей та їх парадигми у житті людини.

Дану тему досліджували: Гончарук Т. В., Джугла Н. В., Шумка М.М., Шморгун О., Вилленброк Х..

Щоб досягнути даної мети, потрібно виконати такі завдання:

1. Проаналізувати праці попередників.
2. Дослідити походження грошей та які проблеми вони створюють для людини.
3. Розглянути проблеми грошей .
4. Проаналізувати основні світоглядні й методологічні засади, що визначають зміст та поняття грошей.
5. Подати структурні елементи проблем та парадигм грошей, як такі що можуть впливати й на інші феномени(життя, свободу, сенс життя)

«Гроші – особливий товар, який є загальним еквівалентом (рівноцінністю) під час обміну товарів, їхньою формою вартості.»[2, ст.8]

В якості грошей використовують металеві і паперові знаки, асигнації, банкноти, кредитки, бони, купони та ін. Економіка розглядає гроші як засіб обміну, нагромадження, що полегшує торгівлю. Своім завданням вона вбачає з'ясування кількості необхідних для економіки грошей, особливостей і закономірностей процесу формування пропозиції грошей, її структури, факторів, що впливають на грошовий потік, функціонування грошового ринку тощо. Однак цього недостатньо для пізнання природи і ролі грошей у житті суспільства. Адже їх вплив на людину не вичерпується сферою економіки. Гроші впливають і на формування моралі, ієрархією людських цінностей, на психологію, світогляд людини і суспільства. Вони давно набули статусу універсальної категорії. Збагнути їх природу можливо тільки такими інструментами мислення, які здатні охопити всі форми вияву сутнісних особливостей грошей у їх цілісності. Здійснити це можливо на основі філософського підходу, чим і займається філософія грошей.

«Філософія грошей – філософський аналіз системного впливу логіки грошей, грошових відносин на світоглядно-духовний світ людини і суспільства.»[1,ст.137]

Цілісна картина грошей може бути створена на основі їх аналізу не тільки як засобів обігу, але і як мети. В якості засобів обігу гроші сприяли розвитку торгівлі, прискоренню і розширенню руху товарів і послуг, формуванню державних і міждержавних господарських зв'язків. Як мета гроші мали величезний вплив на розвиток людини, її цілеспрямовуючої діяльності, ставлення до праці. Тобто гроші актуалізували не лише зміни у світі речей, й у світі людей, у внутрішньому світі людини, її інтересів, ідеалів і прагнень, моральних критеріїв. Вони суттєво змінили систему людських цінностей, поставивши себе у їх центр як всезагальну цінність. Завдяки цьому гроші вийшли за межі своїх природних (традиційних) функцій як еквівалента товару і послуг, розширивши сферу свого функціонування.

Нагромадження грошей, з точки зору цінностей ліберального суспільства, є вельми корисним кроком, оскільки забезпечує розвиток економіки, забезпечує процвітання держави. Обсяги концентрації грошей в руках однієї особи часто асоціюються з її продуктивною

енергією, силою волі і неординарністю. Нерідко гроші виконують роль еквівалента Я їхнього власника, його здібностей і цінностей, а грошовий капітал сприймається як джерело свободи людини, умова реалізації її творчих сил. Не маючи достатніх грошових статків, людина ризикує бути позбавленою принад соціального життя, оскільки без належної основи фундаменту свобода особистості звужується до меж жорстокої необхідності, а бідність, убогість є джерелом відчуття безперспективності, безсилля, побутових конфліктів. Якщо бідність зумовлена відсутністю грошей, то чи не означає це, що вони є джерелом гармонії і щастя, винятковим благом? Ствердна відповідь на це питання можлива тільки за умови ставлення до убогості як до норми людського існування, а за можливості людини щодо самореалізації, свободи вибору і гідного життя – як до особливого привілею. Погляд на повноцінне життя людини (із свободою вибору, творчості, свободою і можливістю самореалізації), що можливе лише в справді демократичному, правовому суспільстві як на норму звужує функцію грошей до їх природного стану.

«Особливого значення гроші набувають у корумпованому суспільстві, в якому відсутнє природне право людини на свободу, творчість і гідне існування. У такому суспільстві функції і значення грошей деформовані і гіпертрофовані, а цінність людини визначається як її купівельна здатність (людина може стільки, скільки вона здатна купити). Таке суспільство постає перед людиною як товар, адже у ньому все може бути купленим (закон, мораль, громадська думка, справедливість і навіть життя). Зрозуміло, що людина не спроможна продати закон, честь, батьківщину, мораль, але спроможна продати себе. Вона може торгувати тільки собою, своїм почуттями, вірою, сумлінням за умови, що все це набуло для неї ознак товару, втратило своє первинне, істинне значення. Тобто людина може продати не лише свою працю, свої послуги, а й свою духовність, втілити її в товар. На рівні духу людина не продає, але продається, тобто стає товаром.» [3,ст.61-62]

Гроші безперечно є цінністю. Однак вести мову про реальну їх вартість можна було лише тоді, коли вони існували у формі благородних металів (золота, срібла), так званих повноцінних грошей. Перехід до інших форм грошей (монети, банкноти), які мають лише номінальну вартість, перетворив їх на знак, символ, носія інформації. У світі речей важко знайти щось символічніше, ніж гроші, а з виникненням так званих «електронних грошей», удосконаленням різних форм бухгалтерії, гроші втратили будь-яку конкретність, перетворились на чисту умовність.

Оскільки значення і суть грошей не залежить від форми їх матеріального втілення (гроші – абсолютна ідеальність), вони є цінністю, продовжують бути засобом і метою обміну. Їх цінність впливає не з їх речовинної форми, а зі змісту того суспільного процесу, який вони опосередковують своїм рухом і уможливають його. Маючи свою особливу форму руху від однієї людини до іншої, гроші виражають певний спосіб спілкування. Незалежно від своєї форми (матеріальної чи символічної), вони є своєрідним інструментом суспільної взаємодії людей через обмін. І в цьому виявляється їх непересічна цінність для суспільства. Механізм суспільної взаємодії, що здійснюється завдяки грошам, як правило, зводять до присвоєння і відчуження, завдяки яким те, що належало індивіду, стає чужим, а чуже починає належати йому. Гроші вносять певний порядок у процес розподілу суспільних цінностей, визначають кількісні межі можливого в діях людей, реалізують принцип еквівалентності відчужених і присвоєних благ в умовах ринку. У цій своїй функції вони реалізуються як механізм соціонормативної регуляції суспільства, що надає їм безумовної цінності.

«Володіючи властивістю загальної обмінності, гроші стають не тільки цінністю, але і мірою вартості обмінних благ – «мірою всіх речей». Вони виражають якісну безмежність можливого в діях людей, виступають стимулом і спонукальним мотивом багатьох видів діяльності – як гуманних, так і антигуманних.»[4,ст.84]

Гроші здатні захопити до будь-яких зусиль проти людини, перетворити на предмет купівлі – продажу те, що ним не повинно бути в здоровому суспільстві. Це означає, що вони вносять у суспільне буття як порядок, так і елементи хаосу. Але гроші є лише засобом реалізації вольових, розумових зусиль людини. Вони однаково успішно обслуговують як творчі, так і деструктивні людські дії та вчинки. У цій ролі вони творять або руйнують людину як особистість, впливають на формування її індивідуальної системи цінностей, ієрархію її особистих пріоритетів і цілей. Усе залежить від співвідношення розумово-вольових зусиль і грошового інтересу в діяльності людей.

Гроші є продуктом суспільства, його витвором, за який воно має нести відповідальність. Людина мусить збагнути їх справжнє місце і роль у своєму житті і бутті

суспільства, навчитись керувати ними на основі поєднання можливостей сучасної економічної науки (з її практичною спрямованістю) і філософії (з її спрямуванням на пізнання цілісного світу).

Гроші є дзеркалом людини. Гроші пронизують усе життя людини. Проблема розуміння та осмислення феномену грошей полягає в тому, що завжди існує відхилення об'єкта від його образу. Це відбувається в процесі особистісної реалізації індивідуального образу(ідеї, мети, завдання)ту практичній діяльності. Завдяки цьому змінюються всі світоглядні ідеали, у тому числі і статус грошей: залежно від епохи і домінування ціннісних орієнтирів виникають різні відношення до них. У цьому випадку гроші – це те ідеальне, яке для індивіда виступає як особливий предмет, відношення до якого він може цілеспрямовано змінювати відповідно до вимог і потреб діяльності. За рахунок цього трапляється ситуація, коли гроші для індивіда є певною предметно-матеріальною підставою постійного і вічного блага.

Кожен розуміє, що гроші часто виявляються причиною щастя або горя. Гроші – фундамент подружнього життя і сімейного. Із-за грошей відбуваються сварки у сім'ї, сваряться колеги, друзі, родичі, брати та сестри.

Гроші - тема непристойна. Навіть Мефістофель висловлюється недомовками: люди, мовляв, гинуть через «метал».

Грошові турботи можуть заподіяти багато горя. Багатство нерідко неначе притягує до себе біди одну за іншою. Гроші – не тільки символ всього в житті, але і корінь всіх наших проблем.

Гроші – річ, котра на більшість людей має дуже поганий вплив. Багатії, здається, не мають душі, вони злі, скупі, нещирі й думають лише про власне матеріальне забезпечення. Як тільки людина починає володіти великою сумою грошей, одразу з'являється зайва впевненість і нахабство. Кожен прагне розбагатіти, та найголовніше – зберегти в собі всі високоморальні якості. Гроші завжди мали поганий вплив на людей, тому гарне матеріальне забезпечення не є для мене найвищим пріоритетом у житті. Гроші – це лише засіб для існування. Ні в якому разі збагачення не можна робити головною метою життя. Деякі люди перестають цінувати рідних і близьких заради грошей. Здоров'я, благополуччя, кохання – ось, що має бути найголовнішим у житті кожного. Якщо ж і довелося стати дійсно багатим, то завжди треба зберігати в собі почуття гідності. На мою думку - не потрібно робити процес накопичення грошей сенсом життя чи гонкою мільярдів. Адже не завжди найбагатша людина є найщасливішою. Чим більше грошей тим у людини – тим більше проблем і прагнень мати більше. Потрібно зрозуміти просту мораль: - «Не в грошах щастя...» Щастя – коли ти і твої рідні здорові, щасливі, ситі проводять разом час, коли ти займаєшся тим видом діяльності – який тобі дійсно лежить до душі, і твоя країна не знає бід. Гроші потрібні і без них в сучасному світі не прожити але потрібно мати міру і не зациклюватися на безкінечній збагачуваності, бо, можливо, настане такий день коли людина зрозумію що краще б вона цей час провела з рідними, а не в погоні за грішми.

1. Література

2. . *Значення грошей для людини XXI століття [Текст] / Тетяна Гончарук, Вікторія Коваленко // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації : щоріч. наук. пр. / відп. за вип. Т. В. Гончарук. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – С. 6-11.*
3. *Світова фінансова криза у цивілізаційному вимірі [Текст] / Олександр Шморгун // Філософська думка. – 2009. – № 2 : Велика криза: Україна і світ. – С. 56-71.*
4. *Шумка М., Гончарук Т. Рефлексія феномену грошей / Михайлина Шумка, Тетяна Гончарук // Матеріали Міжнародних філософсько-економічних читань 20-21 травня 2009 року, Львів. – С. 112-117.*
5. *Шумка М., Янковий С. Гроші та політика / Михайлина Шумка, Святослав Янковий // Всеукраїнський науковий журнал «Мандрівець», спецвипуск, 2008 – С. 80-95.*
6. *Томахів В. Гроші як чинник глобалізації [Електронний ресурс] / Володимир Томахів // Мандрівець. – 2008. – № 4. – С. 67-71.*